

men van openbaar burgerlijk bestuur zelfstandig mogelijk zijn.

Het Regeerings-Reglement dateert reeds van 1854, maar zelfs in dien tijd, toen de drang naar controle op de financiële uitkomsten van de beheersdaden der Directeuren en der onder hen staande ambtenaren nog niet zoo sterk sprak als thans, gevoelde men de noodzakelijkheid van een lichaam, dat, *onafhankelijk van Directeuren*, controle op de geldmiddelen zou kunnen oefenen.

Art. 66 van hetzelfde Reglement bepaalt immers:

„Er is eene Algemeene Rekenkamer, belast met het toezigt „over het beheer der koloniale geldmiddelen en over de verantwoording der rekenplichtigen”.

„De samenstelling der Kamer en hare instructie worden door „den Koning vastgesteld, in overeenstemming met de wet op „de wijze van beheer en verantwoording der koloniale geldmiddelen”.

Sedert 1854 is men op het gebied der administratieve controle ook bij den Staat, belangrijk vooruitgegaan.

Men heeft begrepen, dat het werk van de Algemeene Rekenkamer niet meer aan de moderne administratie- en controle-eischen voldeed, zeer zeker niet, waar het de talrijke en belangrijke commercieel opgezette gouvernementen-bedrijven en -diensten betrof. Vandaar in 1907 de instelling van een Gouvernements Accountantsdienst, welks functie eenerzijds meer beperkt — anderzijds meer uitgebreid is dan die der Rekenkamer; in elk geval zich meer aanpast bij de moderne toestanden.

Dit laatste blijkt uit artt. 2 en 3 van de „Voorloopige Instructie voor het Hoofd van den Gouvernements Accountantsdienst”, welke artikelen resp. luiden:

„Hem is opgedragen het nagaan van de boekhouding van de „hieronder volgende bedrijven en diensten, met het doel te komen, hetzij tot invoering van eene handelsboekhouding, hetzij „waar noodig, tot vereenvoudiging en verbetering van de „staande boekhouding”

(volgt een opgave van bedrijven en diensten, gesplitst naar:

Departement van Justitie	(3)
„ „ Financiën	(4)
„ „ Onderwijs en Eeredienst	(4)
„ „ Landbouw, Nijverheid en Handel	(7)
„ „ Burgerlijke Openbare Werken	(2)
„ „ Gouvernements Bedrijven	(14)
„ „ Oorlog	(12)
„ „ der Marine	(3)
totaal 49 bedrijven en diensten)	

en

„Hem is de voortdurende zorg opgedragen voor de vereenvoudiging en verbetering van de boekhouding van die bedrijven en diensten, waarover zijne bemoeiingen zich reeds hebben uitgestrekt.

„Hij doet daarover mondelinge en schriftelijke aanwijzingen „en voorstellen.

„Hij is belast met de voortdurende verificatie van de handelsboekhouding van de bedrijven en diensten, waar deze is ingevoerd”.

Ontegenzeggelijk is het de bedoeling geweest van den te vroeg ontslapen Dr. D. Bos, den geestelijken vader van den Gouvernements Accountantsdienst, dezen dienst vrij te houden van mogelijke invloeden van Departementschefs; vandaar dat art. 1 van genoemde Instructie bepaalt, dat het Hoofd van den Gouvernements Accountantsdienst — weliswaar in afwachting van de nadere regeling van zijn positie — rechtstreeks ondergeschikt is aan den Gouverneur Generaal.

Het meest voor de hand liggende zou zijn geweest, dat t.z.t. aan art. 66 van het Regeerings-Reglement een uitbreiding zou zijn gegeven, waarmede ook aan den Gouvernements Accountantsdienst een onafhankelijk bestaan zou zijn verzekerd.

Indien men voor de consequenties daarvan zou zijn teruggeschrokken, zou een onderbrenging bij de Algemeene Rekenkamer de aangewezen oplossing zijn geweest, om in overeenstemming te blijven met art. 64 van het Regeerings-Reglement. De werking van Rekenkamer en Accountantsdienst is toch op één van de belangrijkste punten, de verificatie van de administratie, analoog. De vooropgestelde onafhankelijkheid van den Gouvernementsdienst zou daarmede gewaarborgd zijn geweest, en tevens zou voor het eenigszins verouderde Reken-Instituut, dat het monopolie van onafhankelijkheid bezit, die onderbrenging de betekenis hebben gehad van een verjongingsinjectie.

Het ontgaat mij, waarom juist „Financiën” onderdak moet verschaffen aan den Gouvernements Accountantsdienst. Als deze toch bij een Departement moet worden ingelijfd, waarom dan niet bij „Gouvernementsbedrijven”? De Gouvernements Accountantsdienst heeft met dit laatste Departement zeker niet minder drukke bemoeienis dan met „Financiën”.

Is het, omdat de Belasting Accountantsdienst reeds onder „Financiën” ressorteert, en dus ook de Gouvernements Accountantsdienst daar maar moet worden ondergebracht?

In dat geval wordt n.m.m. niet voldoende rekening gehouden met het verschillend karakter van de beide Accountantsdiensten. De Belasting Accountantsdienst is om zoo te zeggen een instrument van den Directeur van Financiën en behoort dus logisch tot zijn Departement; de Gouvernements Accountantsdienst heeft een geheel ander, hiervoren omschreven, doel en behoort evenals de Rekenkamer vrij te staan van den invloed van welken Departementschef ook.

Nogmaals, ik ken de motieven niet. Tenzij men de bedoelingen van wijlen Dr. Bos op zij zou willen stellen, lijkt mij de onderbrenging van den Gouvernements Accountantsdienst bij het Departement van Financiën echter een vergissing.

W. R.

NORMALE KOSTPRIJS

Hieronder verstaat men gewoonlijk een prijs, die ontstaat door de kostprijsberekening te baseeren op normale productie verhoudingen. ¹⁾

Als kosten beschouwt men dan, zooals *Volmer* het uitdrukt ²⁾: „de kapitaaloffers, die in de (productieve) onderneming en in verband met hare organisatie direct of indirect vereischt worden tot het verkrijgen van een of meer andere waarden.” Alle andere kapitaaluitgaven vallen dan onder het begrip onkosten, ze hebben geen nuttig effect, en vallen dus buiten den kostprijs. In dit verband worden b.v. verliezen ontstaan door onhandigheid, vergissingen e.d. als niet tot den kostprijs behorende beschouwd.

Door invoering van het begrip „normale productie” (welk begrip evenwel door alle deskundigen nog niet op dezelfde wijze gedefinieerd wordt) schakelde men den invloed, dien de wisselende bedrijfsdrukte op den werkelijken kostprijs had, uit. Men maakte hierdoor het berekenen van een kostprijs mogelijk, die een betere basis bood voor de vaststelling - resp. beoordeeling der verkoopprijzen, men kon uit de winstrekening den invloed van de meer - of minder-dan-normale-productie afscheiden en bovendien liet de economie van het bedrijf, door een juist inzicht in de samenstellende deelen van den kostprijs, zich beter beoordeelen.

¹⁾ K. G. Simon; Kostprijsberekening en Administratieve Fabrieksorganisatie. Tweede druk — bladz. 29.

²⁾ Prof. J. G. C. Volmer; Comptabele Begrippen II — Accountancy Sept. 1916.

Het komt mij voor, dat men door op de hiervoor zeer in het kort geschetste wijze te handelen nog niet geheel bereikt heeft, wat men wenscht te verkrijgen en wellicht ook kan verkrijgen.

Men veroorlove mij den gedachtengang, die mij tot bovenstaande conclusie aanleiding gaf, hier weer te geven:

De onderneming heeft, ten einde te kunnen deelnemen aan de productie, beschikt over een deel der beschikbaar zijnde of intusschen beschikbaar komende productiemiddelen. Zij heeft door het koopen of huren van een terrein beslag gelegd op een deel van den productiefactor „grond”, zij heeft een deel van het voorhanden kapitaal voor zich weten te verkrijgen, zij heeft zich de hulp van lichamelijke en geestelijke arbeidskracht verzekerd, zij heeft dit alles georganiseerd en het geheel moet nu dienen om een artikel A (of de artikelen A, B, enz.) voort te brengen, welk artikel aan een menselijke behoefte bevrediging moet geven. Indien nu voor al deze productiemiddelen de voor dat tijdstip meest economische middelen zijn gekozen en deze op de meest economische wijze zijn georganiseerd, zoo zal bij als normaal aan te merken arbeidstijden en arbeidsprestaties en bij normale belasting der machines een zekere hoeveelheid van dat artikel A (of der artikelen A, B, enz.) geproduceerd kunnen worden.

Slechts indien de betreffende onderneming *deze* hoeveelheid produceert kan zij zich — om het zoo eens uit te drukken — tegenover de gemeenschap, van welke zij juist zooveel productiemiddelen (grond, kapitaal en arbeid) ontving als noodig was om die hoeveelheid te produceeren, volkomen verantwoord achten.

In verband met het bovengenoemde lijkt mij deze laatste hoeveelheid in aanmerking te moeten komen voor den naam „normale productie” en de hiervoor genoemde omstandigheden voor de omschrijving: „normale productieverhoudingen,” terwijl de op deze laatste verhoudingen gebaseerde kostprijs „normale kostprijs” genoemd kan worden.

Produceert de onderneming minder dan de normale hoeveelheid in bovengenoemden zin, heeft zij b.v. verkeerdelijk op de menselijke behoefte aan haar product geanticipeerd en/of produceert zij niet zoo economisch mogelijk, zoo lijdt de gemeenschap schade en deze schade zal deels — namelijk voor zoover de *constante* kosten betreft — voorgesteld worden door wat men „Verlies door minder dan normale productie” noemt, (waarin thans „normaal” in den hiervoor ontwikkelde zin opgevat dient te worden.)

Welke nu de op een zeker tijdstip meest economische productie-omstandigheden en organisatie er van zijn, zou per bedrijfstak door onderling overleg der hiertoe behoorende ondernemingen uitgemaakt dienen te worden. De invloed der afwijkingen van deze norm zou door alle ondernemingen in hun kostprijsberekening en in hun winstrekening tot uitdrukking gebracht kunnen worden en wel voor ieder onderdeel der productie zoo gespecificeerd als de desbetreffende ondernemingen dit zelve zouden wenschen.

Men zal b.v., indien een onderneming met machines werkt, die niet het peil van de op dat oogenblik bestaande techniek weergeven, het verlies hierdoor ontstaan uit de winstrekening moeten kunnen laten blijken en niet in de kostprijsberekening machine-uur-kosten moeten gebruiken, die gebaseerd zijn op de *werkelijke* kosten van deze verouderde machines. Een kostprijsberekening, die dit wel doet, levert gegevens, die voor de prijsstelling, event.-beoordeeling, misleidend zijn en die dus de concurrentie bemoeilijken.

Alleen dan, wanneer men beschikt over de hiervoor geschetste normale-kostprijs-berekening bestaat er een objectieve maatstaf waaraan de economie van het bedrijf en de prijsstelling, event.-beoordeeling, getoetst kan worden.

Mochten de ondernemingen er ooit eens toe overgaan hun winstrekeningen, waarin met behulp eener normale-kostprijsberekening het winst- of verliescijfer ware geanalyseerd, te publiceeren, zoo zou de sociale economie de beschikking krijgen over belangrijk cijfermateriaal, noodig om eenig inzicht te verkrijgen in een der soorten van verlies door de huidige organisatie der productiefactoren — waarvan immers een eigenschap is, dat iedere persoon of groep van personen *vrij* op de menselijke behoeften kan anticipeeren en de voor zijn doel noodige productiemiddelen op *zijn* wijze kan kiezen en organiseren — te weeggebracht.

Th. A. DYRBYE Jr.

VIJFTIENDE ACCOUNTANTS DAG

MIDDAGZITTING

De Voorzitter:

Ik heropen de vergadering en heet welkom den Heer *Ir. E. Stigter* en de andere Heeren adviseerende ingenieurs, hier aanwezig. Het Instituut heeft gemeend goed te doen met het vraagstuk van de samenwerking tusschen ingenieurs en accountants onder de oogen te zien en was van oordeel, dat dit het best op den accountantsdag kon geschieden. Wij achten ons gelukkig, de Heeren *Stigter* en *Reder* bereid te hebben gevonden om dit onderwerp voor ons te behandelen en wel de heer *Stigter* van uit het gezichtspunt van den ingenieur en de Heer *Reder* van uit dat van den accountant. De uitgebrachte praeadviezen omvatten den grondslag voor de samenwerking, doch wij hopen, door de discussie het vraagstuk nader tot zijn oplossing te kunnen brengen. Wij hebben ons de behandeling zóó gedacht, dat de heeren *Stigter* en *Reder*, alvorens de besprekingen aanvangen, nog een korte inleiding zullen geven, waarbij zij zoo noodig de door hen geponeerde stellingen nader kunnen toelichten.

Ik geef thans het woord aan den Heer *Stigter*.

De Heer *Ir. D. Stigter*, geeft, na zijn erkentelijkheid te hebben betuigd voor de hem geschonken gelegenheid om het onderwerp der samenwerking tusschen accountants en adviseerende ingenieurs in den kring eener bevriende mogendheid te behandelen, een korte samenvatting van zijn referaat. Daarna gaat hij als volgt voort:

Na de beëindiging van mijn praeadvies heb ik nog een mededeeling uit Engeland ontvangen, waaruit blijkt, dat coöperatie tusschen accountant en ingenieur daar te lande niet bekend is. De voornaamste accountants en ingenieurs kennen elkaar zeer goed en werken samen, als de cliënt beider hulp inroept. Dit vormt dus een bevestiging mijner tweede conclusie. Voorts verklaart de Engelsche secretaris, dat bij deze samenwerking beider terrein nauwkeurig is afgebakend, waardoor wrijving wordt voorkomen. Dit wijst m.i. meer op een *naast* elkaar dan *met* elkaar werken. Wat betreft de verdeling der werkzaamheden in bestaande fabrieken, wordt medegedeeld, dat de accountant natuurlijk verantwoordelijk is voor de berekening van den kostprijs. De adviseerende ingenieur neemt dezen aan als basis voor zijn eventuele kritiek op de bedrijfsleiding. Hier schijnt dus de accountant zijn adviezen op financieel-economisch gebied te verstrekken en geeft de adviseerende ingenieur zijn technische adviezen met slechts zijdelingsch verband. Niemand van U zal het vreemd vinden, dat een uitgroei in deze richting tot